

Književnost.

Češka književnost.

Frisinske památki. Jich vznik a význam v slovanském písemnictví. Podává dr. Václav Vondrák. V Praze. Nakladem České Akademie pro vědy, slovesnost a umění. 1896. 4°. 82 stranij. 9 fasc.

Neumorni mladi učenjak, docent slovanske filologije na dunajskem vseučilišču, obogatil je to pot slavistiko z delom, ki se v prvi vrsti tiče nas Slovencev. Že pred dvema letoma je priobčil v Jagičevem arhivu manjšo razpravo o brizinških spominikih. Ker so le-ti sp. najstarejši z latinico pisani spominiki, trudili so se ž njimi že mnogi slavisti, počenši od Dobrovskega in Kopitarja. Zato moramo biti hvaležni gospodu Vondráku, da nam je najprvo kritično podal doseganje trude in razlage o brizinških spominikih, iz česar vidimo, kako je napredovalo oziroma se izpreminjalo njihovo razlaganje in v koliko je razširil to znanje pisatelj sam. Primerjaje naše spominike s sličnimi staroslovenskimi molitvami konstatuje veliko njihovo podobnost; zlasti v leksikalnem delu se pozna jako malo sledov naše slovenščine. Tudi nemški upliv se javlja in sicer ne samo v naših, temveč tudi v staroslovenskih spominikih, znamenje, da nam je treba iskati prvotnih podlag v nemščini, kar se je pisatelju tudi posrečilo najti. Češki upliv v nekaterih oblikah pa kaže, da so se prestave z nemškega zvršile kje pri Čehih ali Slovakah. Znamenita pa je grafika ali pravopis brizinških spominikov; zlasti se drugi razlikuje precēj od ostalih dveh. Zanimivo je, kako si pisatelj razlaga to stvar.

Opiraje se na tedanjo nemško (bavarsko) grafiko, konstatuje, da je moral pisati drugi spominik kak Nemeč brez kakega teksta pred sabo; zakaj le tako se dadó razlagati pravopisne posebnosti ($b = p$, $o = a$, $u = o$, kar je tudi popravljaj), kakor se nahajajo v tedanjih bavarskih spominikih. Tretji spominik, katerega je pisala ista roka, nima nikakih pogreškov v tem oziru, kar pač kaže, da je imel pisec spisan izvornik pred sabo in ni mogel podleči svoji materinščini. Na vprašanje, zakaj ni pisec tudi drugega spominika prepisal, odgovarja Vondrák, da je bil izvornik pisan najbrže s črkami, katerih pisec ni poznal (t. j. z glagolico). Tudi ostala grafika je močno podobna tedanji bavarski, kar je pisatelj obširno razložil in končno sestavil v pregledni tabeli. — Kar se tiče starosti naših spominikov, pisan je prvi po mnenju nemških paleografov okoli l. 1000., drugi in tretji v drugi polovici 11. stol.

Po tej 50 strani obsežni razpravi podaje nam pisatelj brizinške spominike v izvoru in transkripciji z jezikoslovnimi opazkami in latinskim prevodom. V prilogah pa je natisnjena homilija, katero pripisujejo sv. Klementu, in ki je podobna drugemu brizinškemu spominiku, in prva naznana o brizinških spominikih. Posebno poraben in važen je natančni slovarček z različnimi pojasnili, pa osebno in stvarno kazalo. Zlasti pa smo hvaležni pisatelju in češki akademiji, da je knjigi pridejala fascimile vseh brizinških spominikov, da bo imel vsakdo lahko spominike takorekoč v izvoru pred sabo. K.

Razne stvari.

Iz belokranjskega besednega zaklada.

(Priobčil I. Šašelj.)

(Konec.)

prem, a, m., pristrešek, m. trem.
prerávati, prerovati.
prérok zélveni praviio človeku, ki hoče kaj prerokovati, češ, „prerok, ki zelje jé, nič ne vé.“
presékati se, sesesti se, sesiriti se (o mleku).
pretánjati, tanje narediti.
prétrg, a, m., vole sem kupil za prétrg = da jih pretržim.
prévalci, pl. m., „na preválcih“ pravijo boku na njivi, kjer se zemlja preváli.
prevaráncija, e, f., prevara.
previdírati, prepričati se.
previjáč, a, m., der Rebenbogen.
prhota, e, f., prhut.
príčati se, Abschied nehmen.
prídober, adv., güttlich.
priglúhnniti, gluhega se narediti.

prínožič, a, m., pogánjek, ki požene iz trte tik zemlje.
pripúzina, e, f., to, kar se „pripúzi“ k hiši, se pritepe, = pritepenec.
prístati, začeti.
prívoža, e, f., prívóz, die Zufuhr.
probéžati, zbežati.
probúsiti, oslabeti; probusili so voli od dela.
pródika, e, f., pridiga.
prodikálnica, e, f., pridiznica.
prodikávati, pridigati.
prodivániti, izpregovoriti.
proha, e, f., pot, izhod; voda je dobila proho, der Ausweg.
prohi, pl. m., neka notranja bolezen; kar se po človeku „prohaja“.
prólečje, **pratolečje**, a, n., vspomlad.
prolúžati, začeti vodo preminjati (od govedi).
próteči, davon laufen.
protéklica, e, f., dež, ki nagloma pride in hitro „próteče“.
províkati, razvpiti.
províkan, adj., razvpit.